

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Από το βιβλίο "Έκφραση - Έκθεση" των Χ. Τσολάκη κ.ά., έκδοση Ο.Ε.Δ.Β. 2006.

I. Διαβάζω / κατανοώ και γράφω.

1. Ο μαθητής απαντά γραπτά σε ερωτήσεις που αφορούν ένα κείμενο και με τις οποίες:

α) επιδιώκεται να κατανοεί ο μαθητής το περιεχόμενο ενός κειμένου, δηλαδή:

- να διακρίνει τους τρόπους πειθούς (*επίκληση στη λογική, επίκληση στο συναίσθημα του δέκτη, επίκληση στην αυθεντία, επίκληση στο ήθος του πομπού*)
- να διακρίνει τα μέσα πειθούς (*επιχειρήματα, τεκμήρια*)
- να διακρίνει το είδος της συλλογιστικής πορείας (*παραγωγική-επαγωγική*) που ακολουθείται σε ένα κείμενο
- να αξιολογεί τα μέσα πειθούς. Πιο συγκεκριμένα:
 - να ελέγχει την αλήθεια, την εγκυρότητα και την ορθότητα ενός επιχειρήματος,
 - να ελέγχει την αξιοπιστία των τεκμηρίων.
- να διακρίνει τους τρόπους και τα μέσα πειθούς
 - στη διαφήμιση
 - στον πολιτικό λόγο
 - στον επιστημονικό λόγο
- να διακρίνει την πειθώ από την προπαγάνδα
- να διακρίνει τα είδη του δοκιμίου, προσέχοντας την οργάνωση/ δομή (*συνειρμική-λογική*), το σκοπό (*απόδειξη μιας θέσης-ελεύθερος στοχασμός*), τη σκοπιά (*υποκειμενική-αντικειμενική*), τη γλώσσα (*ποιητική-αναφορική λειτουργία*) κτλ.
- να διακρίνει ορισμένα χαρακτηριστικά του δοκιμίου, όπως ο υποκειμενισμός, ο αντιδιδασκτισμός, ο κοινωνικός χαρακτήρας, ο εξομολογητικός τόνος κτλ.
- να εντοπίζει σε ένα δοκίμιο/ άρθρο το θέμα, την άποψη του συγγραφέα, τα μέσα πειθούς που χρησιμοποιεί για να τεκμηριώσει την άποψή του, τις προτάσεις του για την αντιμετώπιση του προβλήματος κτλ.
- να διακρίνει το δοκίμιο από άλλα συγγενή είδη του λόγου, όπως το άρθρο, η επιφυλλίδα
- να διακρίνει το κείμενο και το ουσιώδες σε ένα κείμενο
- να επισημαίνει τη διαδικασία που ακολουθείται για τις σημειώσεις, το διάγραμμα και την περίληψη

β) επιδιώκεται να κατανοεί ο μαθητής την οργάνωση ενός κειμένου, δηλαδή:

- να εντοπίζει τα βασικά μέρη (*πρόλογο, κύριο μέρος, επίλογο*) και τις νοηματικές ενότητες του κειμένου
- να επισημαίνει τους διάφορους τρόπους, με τους οποίους οργανώνεται ο λόγος, π.χ. με αιτιολόγηση, με σύγκριση και αντίθεση, με ορισμό, με διαίρεση, με παράδειγμα κτλ.
- να σχολιάζει τη συνοχή του κειμένου (*διαρθρωτικές λέξεις κτλ*)
- να χωρίζει το κείμενο σε παραγράφους, να δίνει πλαγιότιτλους σε παραγράφους/ νοηματικές ενότητες, να διευθετεί τη συνοχή του κειμένου
- να διακρίνει την οργάνωση/ δομή ενός δοκιμίου (*λογική ή συνειρμική οργάνωση, παραγωγική ή επαγωγική συλλογιστική πορεία κτλ.*)

γ) επιδιώκεται να διερευνά ο μαθητής τη γλώσσα του κειμένου (*λεξιλόγιο, στίξη, μορφοσυντακτικά φαινόμενα, γλωσσικές ποικιλίες, λειτουργίες της γλώσσας, ύφος κτλ*), δηλαδή:

- να εντοπίζει και να αιτιολογεί την επιλογή του πομπού
 - στην ενεργητική ή παθητική φωνή
 - στο ρηματικό πρόσωπο / χρόνο / έγκλιση
 - στο μακροπερίοδο ή όχι λόγο
 - στην παράταξη ή στην υπόταξη
 - στα ρηματικά ή ονοματικά σύνολα

- στην αναφορική ή στην ποιητική λειτουργία της γλώσσας
- στα σημεία της στίξης
- σε λόγιες ή λαϊκές λέξεις, σε ειδικό λεξιλόγιο, όρους κτλ.
- να διευθετεί τη στίξη, να διορθώνει την ορθογραφία του κειμένου
- να ερμηνεύει λέξεις, να αξιολογεί την ακρίβεια και τη σαφήνεια του λεξιλογίου
- να αντικαθιστά λέξεις του κειμένου με συνώνυμα, να βρίσκει αντώνυμα, να σχηματίζει φράσεις με ορισμένες λέξεις του κειμένου κτλ.
- να χωρίζει το κείμενο σε παραγράφους και να διευθετεί τη συνοχή του,
- να χαρακτηρίζει το ύφος του κειμένου λαμβάνοντας υπόψη την επικοινωνιακή κατάσταση (δέκτη, σκοπό, είδος λόγου κτλ).

2. Ο μαθητής προχωρεί σε διάφορες **γραπτές εργασίες** με αφορμή το συγκεκριμένο κείμενο. Επιδιώκεται ο μαθητής:

- να **πυκνώνει** ένα κείμενο, να κάνει την περίληψη του κειμένου, να δίνει έναν τίτλο στο κείμενο ή πλαγιότιτλους σε παραγράφους/ νοηματικές ενότητες του κειμένου,
- να οργανώνει το διάγραμμα του κειμένου,
- να αναπτύσσει μια φράση, μια παράγραφο, ένα επιχειρήμα του κειμένου,
- να **ανασκευάζει** τα επιχειρήματα του κειμένου και να αναπτύσσει την **αντίθετη άποψη**,
- να **μετασχηματίζει** ένα κείμενο π.χ. από ένα είδος λόγου σε ένα άλλο.

II. Γράφω.

Παραγωγή διαφόρων ειδών γραπτού λόγου, σε επικοινωνιακό επίπεδο, με έμφαση σε είδη λόγου στα οποία κυριαρχεί ο **κριτικός-αποφαντικός τρόπος** (κείμενα με σκοπό την **πειθώ**, στα οποία υπάρχει **λογική οργάνωση** και κυριαρχεί η **αναφορική λειτουργία** της γλώσσας π.χ. άρθρο, γραπτή εισήγηση κτλ). **Ασκείται δηλαδή ο μαθητής στη σύνταξη κειμένου με σκέψεις, θέσεις, απόψεις σε θέμα σχετικό με τα θέματα που περιέχονται στα αντίστοιχα βιβλία «Έκθεση-Έκφραση» Γ΄ τάξης του Ενιαίου Λυκείου και «Θεματικοί κύκλοι» για το Λύκειο-οι αντίστοιχες θεματικές ενότητες για τη Γ΄ Λυκείου-, ενταγμένο σε επικοινωνιακό πλαίσιο.**

Σημείωση

Η διδακτέα και η εξεταστέα ύλη στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας (Έκθεση-Έκφραση), όπως και τα προηγούμενα σχολικά έτη, συμπίπτουν επειδή ζητείται η καλλιέργεια συγκεκριμένων δεξιοτήτων στους μαθητές και όχι η διδασκαλία ορισμένων σελίδων του σχολικού βιβλίου. Η διδασκαλία του αναμορφωμένου βιβλίου «Έκθεση-Έκφραση» της Γ΄ τάξης του Ενιαίου Λυκείου θα βασιστεί στο χρονοδιάγραμμα, στις οδηγίες που περιέχονται στο βιβλίο του καθηγητή και στις οδηγίες διδασκαλίας του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Αυτό σημαίνει ότι θα διδαχτούν επιλεγμένα και όχι όλα τα κείμενα από τις ενότητες: Πειθώ (εκτός από την πειθώ στο δικανικό λόγο), Δοκίμιο (εκτός από την ιστορία του δοκιμίου), Δίκαιος και Άδικος Λόγος. Το παράρτημα (διαβάζω και γράφω) μπορεί να διδάσκεται παράλληλα με τα κεφάλαια «Πειθώ» και «Δοκίμιο, άρθρο, επιφυλλίδα», ενώ το κεφάλαιο «Ερευνητική Εργασία» δεν αποτελεί αντικείμενο διδασκαλίας και αξιολόγησης.